

Θασίωτα

γη

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

ΤΙΜΗ: 7 €

Για να ξέρεις προς τα πού αρμενίζει το νησί σου...

• ΕΤΟΣ Δ • ΘΑΣΟΣ • ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2019 • ΤΕΥΧΟΣ 19

Θασίων γη

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ:

Λησμονημένοι αγωνιστές της Επανάστασης 3

Τότε... και Τώρα!..... 6

ΚΟΥΚΙΔΕΣ 8

ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΟΔΗΛΑΤΙΚΟ ΔΙΗΜΕΡΟ ΘΑΣΟΥ..... 13

Ύστατο «χαίρε» στον Πάνο Χαλδέζο..... 14

Οι μέλισσες ξέρουν Μαθηματικά!!! Κάνουν πρόσθεση και αφαίρεση..... 17

Γιώργος Μυτιληνός: Χρυσός φωτογράφος
και πρεσβευτής της Ελλάδας για το 2018..... 18

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ: Νανοειδών ματαιοδοξίες..... 22

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ: Καλλιράχη 1299-1927 25

ΓΕΩΡΓΙΑ ΝΙΚΟΛΟΥΔΗ:

Μια σύντομη Μελέτη στη Βυζαντινή μνημειακή τοπογραφία του νησιού..... 34

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ: Ο Φοιτητής (διήγημα)..... 42

Αλεξάνδρα Γεωργακούδη: Η πρώτη εμφάνιση μιας θασίτισας ζωγράφου..... 50

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ: Δενδριά στα γκρέμνια (ποίηση) 56

ΜΑΡΙΑ ΦΙΛΟΜΗΛΑ ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ: Η μυστική εταιρεία (ποίηση) 57

π Γ. Διαμαντόπουλος: Η Θάσος του τότε... (ποίηση)..... 58

ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΕΡΑΚΟΥΔΗΣ: Τα Θασίτ'κα: Ένας παραπανίσους γάδαρους 59

Τότε ...

Ο κάβος του Φονιά στα Κοίνυρα

ἀπικόμην δὲ καὶ εἰς Θάσον, ἐν τῇ εὐρον ἰρὸν Ἡρακλέος
ὑπὸ Φοινίκων ἰδρυμένον, οἱ κατ' Εὐρώπης ζήτησιν
ἐκπλώσαντες Θάσον ἔκτισαν....

... εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς τὰ μέταλλα ταῦτα, καὶ μακροῦ ἦν
αὐτῶν θωμασιώτατα τὰ οἱ Φοίνικες ἀνεῦρον οἱ μετὰ
Θάσου κτίσαντες

και Τώρα

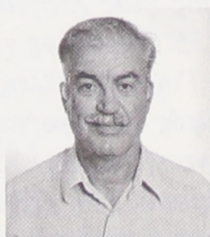
Τς Φουνιάς ντου γκάβου στα Κοίνυρα

τὴν νῆσον ταύτην, ἣτις νῦν ἐπὶ τοῦ Θάσου τούτου τοῦ Φοίνικος τὸ οὖνομα ἔσχε. τὰ δὲ μέταλλα τὰ Φοινικικὰ ταῦτα ἐστὶ τῆς Θάσου μεταξὺ Αἰνύρων τε χώρου καλεομένου καὶ Κοινύρων, ἀντίον δὲ Σαμοθηρίκης, ὅρος μέγα ἀνεστραμμένον ἐν τῇ ζητήσι.

Ηρόδοτος

Καλλιράχη 1299-1927

ΜΕΡΟΣ 2^ο

Γράφει ο Γιώργος Αυγουστίδης

Η απογραφή του 1530 δίνει και πολύτιμα στοιχεία για το χωριό όπως: πόσοι ήταν οι κάτοικοι, τα ονόματά τους, οι φόροι που πλήρωναν, οι ασχολίες τους κ.α.

Τα οικονομικά στοιχεία των απογραφών τα δημοσίευσε και με πολλές λεπτομέρειες η κ. Μπαλτά⁷. Εμείς κρίναμε σκόπιμο να μεταφράσουμε τα ονόματα που αναφέρονται στην απογραφή του 1530 με την ελπίδα, ότι μερικά ίσως να επιβιώνουν ως σήμερα. Η δυσκολία στη μετάφραση (όπως μας πληροφορεί ο κ. Κοτσαγεώργης) βρίσκεται στο γεγονός, ότι η τουρκική δεν έχει όλους τους φθόγγους που χρησιμοποιεί η ελληνική γλώσσα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι Τούρκοι απογραφείς να αδυνατούν να αποδώσουν με ακρίβεια τα ονόματα που άκουγαν στην απογραφή, όπως μπορεί να διαπιστώσει ο αναγνώστης διαβάζοντας περίεργα ονόματα π.χ. *Γιακμαρά, Ντράγιος, Παλούμη, Ντρέστα, Ντέκα κλπ.*⁸

Τα ονόματα

Το ίδιο το κάστρο Κακηράχης.

Κώστας γιος 36. Καλεντη (;) γιος του προηγούμενου [άγαμος] 36. Μιχάλης άλλος γιος [άγαμος] 36. Μαβρουλιτζής γιος Δημήτρη [άγαμος] 40. Γιώργης γιος ... 36. Δημήτρης γιος Δήμου [άγαμος] 36. Αργυρός γιος Δήμου 36. Γιάννης γιος Στέφανου 36. Κιλαδινός γιος Γιώργη 35. Γιάννης αδελφός Αργυρού 35. Γιώργης γιος Γιώργη [άγαμος] 35. Αλέξης γιος Κώστα 35. Γιώργης γιος του προηγούμενου [άγαμος] 35. Γιώργης γιος Ράδου 35. Δημήτρης γιος προηγούμενου [άγαμος] 35. Μιχάλης άλλος γιος [άγαμος] 35. Κώστας αδελφός προηγούμενου [άγαμος] 35. Συργιανός γιος Δραγώνα 36. Αργυρός γιος ... 36. Παλούμη (;) γιος προηγούμενου [άγαμος] 35. Γιώργης γιος Παλούμη (;) 35. Μανόλης γιος προηγούμενου 36. Γιάννης άλλος γιος [άγαμος] 35. Μανόλης γιος Δραγώνα 36. Γιώργης γιος προηγούμενου [άγαμος] 35. Κώστας γιος Κηλαδινού 36. Γιάννης γιος προηγούμενου 35. Γιάννης γιος Κιλαδινού 35. Γιώργης γιος προηγούμενου [άγαμος] 35. Μιχάλης γιος

⁷ Ευαγγελία Μπαλτά, *Η Θάσος στις οθωμανικές απογραφές του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα*, Θεσσακιά, τ. 10, 2001 σελ. 503-521.

⁸ Τις απογραφές αυτές τις μετέφρασε ο καθηγητής του ΑΠ.Θ. κ. Κοτσαγεώργης Φωκίων.

Δημήτρη 35. Γιώργης αδελφός προηγούμενου 35. Θόδωρος γιος Γιάννου 35. Γιάννης αδελφός προηγούμενου 35. Γιώργος γιος προηγούμενου [άγαμος] 35. Γιάννης γιος Θόδωρου [άγαμος] 35. Μανόλης γιος Καλογερογιάννη 35. Γιώργης άλλος γιος 35. Δημήτρης γιος Μανόλη 35. Θόδωρος γιος35. Ξένος γιος Γιάννη 35. Γιάννης γιος προηγούμενου [άγαμος] 35. Γιώργης άλλος αδελφός (άγαμος) 35. Μανόλης γιος Ξένου 35. Γιάννης γιος προηγούμενου [άγαμος] 35. Δημήτρης γιος Κώστα 35. Γιάννης γιος προηγούμενου 35. Γιώργης άλλος γιος [άγαμος] 35. Μιχάλης γιος Μακέδου 36. Κώστας γιος προηγούμενου [άγαμος] 35. Θόδωρος γιος Μακέδου 35. Δημήτρης γιος Μακέδου 35. Γιάννης αδελφός προηγούμενου [άγαμος] 35. Θόδωρος γιος Σιργιανου 35. Δημήτρης άλλος αδελφός [άγαμος] 35. Γιάννης ομοίως [άγαμος] 35. Ντράγιος γιος ... 35. Θόδωρος γιος Φλωρεντινού 35. Γιάννης γιος προηγούμενου 35. Γιώργης άλλος γιος [άγαμος] 35. Φλωρινός άλλος γιος [άγαμος] 35. Αλεφαντής αδελφός προηγούμενων [άγαμος] 35. Αναστάσης γιος Φλωρινού 35. Γιώργης γιος προηγούμενου [άγαμος] 35. Γιάννης αδελφός προηγούμενου [άγαμος] 35. Θόδωρος άλλος αδελφός [άγαμος] 35. Μιχάλης γιος Μαριτση 36. Κώστας γιος Γιάντσο (;) 35. Γιώργης αδελφός προηγούμενου [άγαμος] 35. Γιώργης γιος Γιακμαρα(;) 35. Κώστας γιος Θεόφιλου (;) 35. Αργυρός γιος Δραγώνα 35. Γιώργης γιος προηγούμενου [άγαμος] 35. Μανόλης άλλος γιος [άγαμος] 35. Κώστας γιος Γουβέλη 35. Γιώργης γιος προηγούμενου [άγαμος] 35. Γουβέλης γιος Δημήτρη [άγαμος] 35. Μανόλης γιος Δήμου 35. Γιάννης γιος Μπαχαντη (;) 35. Θόδωρος γιος Μπαχαντη 35. Γιάννης γιος Ντρέστα (;) 35. Στέφανος αδελφός προηγούμενου 35. Γιάννης γιος... 35. Γιώργης γιος Μαρουλά 35. Γιώργης γιος Γουβέλη 35. Γιάννης γιος Δημήτρη [άγαμος] 35. Θόδωρος άλλος γιος [άγαμος] 35. Κώστας γιος Ανδρόνικου 35. Μανόλης γιος Αντρέα 35. Κώστας γιος Στεφάνου [άγαμος] 35. Στάθης αδελφός προηγούμενου [άγαμος] 35. Αντρέας γιος Ντέκα (;)[άγαμος] 35. Δημήτρης γιος Μουλατσου [άγαμος] 35. Δημήτρης γιος Γερβανιου (;) 35. Κώτσος γιος Βιάνου (;) 35. Κώστας γιος Κιδιλάνη (;) 35. Μάντσος γιος... 35. Σταμάτης γιος [άγαμος] 35. Δημήτρης γιος Κυράννα. [άγαμος] 35. Θόδωρος γιος Μανόλη 30. Βασίλης γιος ... 30. Στέφανος γιος Θόδωρου 30. Κομνηνός γιος Δημήτρη 35. χήρα Κυράννα 18. Χήρα 18. χήρα Φωτινα 18. χήρα Μαραδένη (;) Απογραφή 1530, kaleIkakiraxi 18. Χήρα Χαρικα (;) 18. χήρα Γεραδινη 18. χήρα Στεφατσω 18. χήρα Βαλασω 18. χήρα Βαρβάρα 18. χήρα Καλή ... 18. χήρα Καλή ... 18. Σύνολο [φορολογούμενων]: έγγαμοι 59, άγαμοι 43, χήρες 11.

71b

The chart consists of several horizontal lines representing generations. Names are written in Greek and Turkish script. Some names are underlined. The chart shows relationships between individuals across different generations, with some names appearing in multiple columns.

Η δεκάτη του χωριού Κακηράχης (σε γρόσια):

σπέντζα χριστιανών	2616
μύλοι	15
δεκάτη κουκουλιών, φασουλιών και καρυδιών	393
δεκάτη ελιών	140
δεκάτη μελισσιών	161
φόρος χοίρων	20
δεκάτη μούστου κατ' έτος	1750
φόρος προβάτων	2900
δεκάτη σίκαλης ¹	55
φόρος γάμων, προστίμων, μεταβίβασης χωραφιών κ.λ.π.	600
Σύνολο δεκάτης χωριού Κακηράχης	8750

Ο κ. Kiel σημειώνει: Η Θάσος την εποχή αυτή ανήκε διοικητικά στο σαντζάκι (μεγάλη διοικητική περιφέρεια) της Καλλιόπολης, στο οποίο προΐστατο ο αρχιναύαρχος του στόλου.

Από τους φόρους προκύπτουν και οι κυριότεροι παραγωγικοί τομείς του χωριού. Η κτηνοτροφία το κρασί και η εκτροφή μεταξοσκωλήκων βρίσκονταν στις πρώτες θέσεις. Εντύπωση προκαλεί η μικρή φορολόγηση του λαδιού. Είναι δυνατόν όμως, οι κάτοικοι να μην ασχολούνταν με την καλλιέργεια της ελιάς αφού το λάδι τους εξασφάλιζε την επιβίωση; Μήπως το προϊόν αυτό έχαιρε ειδικής φορολογικής μεταχείρισης από τους Τούρκους;

Ο εκπαιδευτικός Αλέξανδρος Οικονομίδης με καταγωγή από την Καλλιράχη μου έδωσε τα παρακάτω στατιστικά στοιχεία, που αφορούν τη συχνότητα των κύριων ονομάτων, τα οποία εμφανίζονται στην απογραφή του 1530 και στον εκλογικό κατάλογο του Αστεριάδη του 1915.

Γράφει ο Αλ. Οικονομίδης: Αναλύοντας την απογραφή του 1530 της Κακής Ράχης της Θάσου, προκύπτει πως τα ονόματα εκείνης της εποχής έχουν μεγάλη ομοιότητα με τα ονόματα της σύγχρονης Ελλάδας. Πάνω από το 90% των ονομάτων υπάρχουν και σήμερα στην Καλλιράχη, ενώ κάποια από τα υπόλοιπα ίσως να αναφέρονται σε ψευδώνυμα εκείνης της εποχής. Σπάνια ονόματα της εποχής εκείνης είναι το **Φλωρεντίνος** (ή/και Φλωρινός) και τα Βυζαντινά **Ανδρόνικος** και **Κομνηνός**. Ως προς τη συχνότητα Γιώργης και Γιάννης ήταν όπως και σήμερα τα δημοφιλέστερα ονόματα και ακολουθούσαν τα: Κώστας, Δημήτρης, Θόδωρος, Μανόλης, Μιχάλης και Αργυρός. Το δείγμα των γυναικείων ονομάτων είναι πολύ μικρό, μόλις 10 γυναίκες, αλλά σε αυτό υπάρχει ένα σπάνιο όνομα, το «**Καλή**», όνομα που συναντάται σήμερα σε πολλά ντόπια χωριά της Μακεδονίας, όπως η Συκιά Χαλκιδικής.

Σε σχέση με τον εκλογικό κατάλογο της Καλλιράχης του 1915 προκύπτει ότι το όνομα Θεόδωρος συνεχίζει να έχει μεγάλη συχνότητα στην Καλλιράχη. Μάλιστα το 39% των Θεόδωρων της Θάσου του 1915 ήταν καταγεγραμμένο στην Καλλιράχη, η οποία αποτελούσε μόλις το 11,6% του πληθυσμού του νησιού.

Γιάννης, Κώστας και Δημήτρης εξακολουθούσαν να έχουν την ίδια συχνότητα, ενώ το Γιώργης παρ' όλο που είναι εξίσου δημοφιλές υποχώρησε ελαφρά σε σχέση με το 1530 που ήταν το δημοφιλέστερο. Το ίδιο συμβαίνει και με τα ονόματα Μανόλης και Μιχάλης, ενώ το Αργυρός είναι όνομα που εμφανίζεται στην Καλλιράχη συχνότερα από κάθε άλλο χωριό της Θάσου (31% των Αργυρών της Θάσου το 1915). Είναι εντυπωσιακό πως το δημοφιλές όνομα στη Θάσο «Νικόλαος» (5^ο το 1915), απουσιάζει εντελώς το 1530 στην Κακηράχη, ενώ και το 1915 είχε μικρή συχνότητα, μόλις 4% των Νικολάων του νησιού ήταν στην Καλλιράχη. Από τα δημοφιλέστερα ονόματα της Καλλιράχης του 1915 μόνο το Παναγιώτης απουσιάζει στην απογραφή του 1530.

Στην Ιερά Μονή Σταυρονικήτα εντόπισα πριν από λίγα χρόνια έγγραφα⁹ που αφορούν δικαιοπραξίες της μονής με κατοίκους της Κακιράχης. Το πρώτο φέρει ημερομηνία: πρώτη ραμαζάν του 997(μουσουλμανικού έτους), δηλ 1590 χριστιανικού. Ιεροδίκης και στα δύο είναι ο Μουσταφάς, ενώ εκπρόσωπος της μονής ο παπά Μαρτίνος... *Χριστιανός ονόματι Μανώλης Κιλαδηνός κάτοικος του χωριού Κακιράχη... πωλήσας δι εγκύρου πωλήσεως εις τους μοναχούς της εν λόγω μονής αντί τριών χιλιάδων άσπρων το αδιανέμητον τέταρτον μερίδιον εκ του ελαιώνος εκτάσεως περίπου τριάκοντα στρεμμάτων κειμένου εις τόπον καλούμενον αχλάδι..*

Τη πρώτη ραμαζάν του 997= 1590 μΧ

Το υπογράφουν μάρτυρες μουσουλμάνοι και Χριστιανοί.

Το δεύτερο είναι δωρητήριο και το επικυρώνει ο ίδιος ιεροδίκης Θάσου ο Μουσταφάς. Η αρχή του: Μουσταφάς υιός ΠιρΜεχμέτ

Η αιτία της συντάξεως του παρόντος εγγράφου είναι η εξής:

Οι εκ των κατοίκων του χωριού Κακηράχης υπαγομένου εις την υποδιοίκησιν Θάσου, Θεόδωρος Κελαδηνός και Κώστας Κελαδηνόςωμολόγησαν και εδήλωσαν ότι εδωρήσαντο αγρόν εκτάσεως τεσσάρων περίπου στρεμμάτων εις θέσιν κελαδηνού... μάρτυρες και πάλι μουσουλμάνοι και χριστιανοί. Τα ονόματα που αναφέρονται στα δύο έγγραφα εμφανίζονται και το 1386 (σιγίλλιο πατρ. Νείλου) το 1394 (χρυσόβουλο Μαν. Παλαιολόγου) και στην απογραφή του 1530 που είδαμε πιο πάνω.

Άλλο έγγραφο πάλι από τη Ι.Μ. Σταυρονικήτα που αναφέρει την τοποθεσία κελαδινάδι αποτελεί χοτζέτι και φέρει χρονολογία 11-20-Rebiyulahir 1112 =9-4-1700. Με αυτό ο μουλάς Μουσταφάς επικυρώνει τη δήλωση του Στεφάνου Θεοδώρου Μάρκου ότι πλήρωσε τα οφειλόμενα για την χρήση έκτασης, που κατείχε η μονή στην παραλία κελαδινάδ και που έγινε ενώπιον του μοναχού της Ι.Μ. Σταυρονικήτα παπα-Γαλακτίωνα.¹⁰

Πολύ σημαντικό για τις υπογραφές είναι χοτζέτι του 1802 που μου παραχωρήθηκε από ιδιώτη των Μαριών. Η σπουδαιότητα αυτού του εγγράφου είναι σημαντική, αφού ξεκαθαρίζει ότι οι μεγάλες ενοριακές εκκλησίες των χωριών μας κτίστηκαν πολύ πριν του 1803 των επιγραφών τους.

⁹ Τα έγγραφα τα έχω δημοσιεύσει στο βιβλίο: Μαριές Θάσου 1546-1920, εκδόσεις Παρουσία 2009, σελ. 57 κ.ε.

¹⁰ Παρατηρούμε ότι στα έγγραφα και στην απογραφή του 1530 που ως τώρα εξετάσαμε το επίθετο Κελαδηνός ή η τοποθεσία Κελαδηνάδων είναι από τα πλέον επαναλαμβανόμενα. Το όνομα αυτό άραγε έχει σχέση με την σημερινή πολυμελή οικογένεια Κελαϊδή; (Πρίνο, Καλλιράχη).

Στο έγγραφο οι Μαριώτες ζητούν άδεια για την ετοιμόρροπη εκκλησία των Ταξιαρχών, ο ιεροδίκης Αλής τη δίνει, με τον όρο η εκκλησία να μην αυξηθεί κατά πλάτος και ύψος. Η ημερομηνία του εγγράφου, 3η μέρα Ραμαζανιού 1217 Χιτζρί (=1802) (η εκκλησία προϋπήρχε πολύ πριν του 1803), έκπληξη όμως αποτελούν και οι υπογραφές.

αυτοί που υπέγραψαν:

Κοτζά/μπασης/ Κωνσταντίνος

Κάτοικος Κακιρά/χης/.....

Παππα/οι/κονόμου

Κάτοικος Κακιρά/χης/.....

Βρανάς Οικονόμου

Κάτοικος Κακιρά/χης/.....

Δεληπαναγιώτης του Παναγιώτου

Κάτοικος Κακιρά/χης/.....

Ταυρής Παναγιώτης

Κάτοικος Κακιρά/χης/.....

Και οι υπόλοιποι μη μουσουλμάνοι

Όλοι οι παραπάνω είναι σημαντικοί κάτοικοι της Κακιράχης. Γιατί, όμως, το αίτημα δεν το υπογράφει κανένας Μαριώτης; Οι Μαριές υπαγόταν διοικητικά, πριν του 1626, στην Κακηράχη. Το χωριό αυτό (Κακηράχη) ήταν από τα πιο ανθηρά στην περίοδο της Τουρκοκρατίας και οι προεστοί του απολάμβαναν το σεβασμό των Τούρκων. Σ' αυτούς λοιπόν κατέφυγαν οι Μαριώτες για να μπορέσουν να πάρουν την άδεια ανακαίνισης της εκκλησίας τους.

Πότε οι κάτοικοι της Κακιράχης αποφάσισαν να μετακινηθούν πιο νότια

Το χωριό Καλλιράχη, η Σκάλα, το πέλαγος από τη Μεταμόρφωση

Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ¹¹

Το πρώτο πράγμα που έκαναν οι Κακιραχιώτες όταν εγκαταστάθηκαν στη σημερινή Καλλιράχη ήταν η ανέγερση ναού στη μνήμη του Αγίου Δημητρίου.

Ο ναός αυτός αδίστακτα μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι είναι από τους καλλίτερους επαρχιακούς στη Β. Ελλάδα και αναμφίβολα είναι ο επιβλητικότερος του νησιού. Εντυπωσιακός για το ύψος, για τον όγκο του, για την θαυμάσια ακουστική του. Οι σοφοί τεχνίτες στο θόλο της οροφής εντοίχισαν τέσσερα πιθάρια αυξάνοντας έτσι την ακουστική απόδοση. Ο ναός αποτελεί αληθινό μουσείο μεταβυζαντινής τέχνης. Πολλές από τις εικόνες του είναι ενυπόγραφες. Το τέμπλο, κόσμημα, από τα ομορφότερα της Θάσου με δράκοντες, φύλλα, καρπούς αμπέλου, ρόδακες και άνθη να αποτελούν το μοναδικό διάκοσμό του. Στην αριστερή πλευρά σχεδόν πάνω από το αριστερό παραπόρτι ξυλόγλυπτη επιγραφή μας πληροφορεί: *δι εξόδου Μακαρίου Ιερομονάχου χιρ Γεοργίου ιερέως Καλλήλου.*

ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ:

Στον νότιο τοίχο της εκκλησίας υπάρχουν εντοιχισμένες μαρμάρινες επιγραφές με ωραιότατα γράμματα και πληροφορίες κατατοπιστικές για το ναό.

Η πρώτη αναγράφει:

ΙΣ ΧΡ

ΝΙΚΑ

ΤΟΥΤΟΝ ΤΟ ΤΙΜΙΟΝ ΔΕΜΟΝ ΦΡΙΤΤΕΙ

ΟΙΚΟΔΟΜΗΘΗ Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗ

ΤΡΙΟΥ ΔΙΑ ΣΤΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑΗΚΟΝΟ

ΜΟΥ ΚΕ ΓΕΡΟΚΟΝΣΤΑΝΤΙ ΚΕ ΝΙΚΟ

ΛΑΟΥ ΚΕ ΠΑΝΤΟΝ ΤΟΝ ΧΡΙΣ

ΤΙΑΝΟΝ ΑΨΠΔ ΕΝ ΜΗΝΗ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ ΚΣΤ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΔΡΑΓΟΥΜΑΝΟΥ ΜΑΒΡΟΓΕΝΗ

Η δεύτερη επιγραφή μας πληροφορεί:

ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 26 1784.

Έτος ανέγερσης του ναού σύμφωνα με τις εντοιχισμένες επιγραφές είναι το 1784, έχοντας ως γενναίους χορηγούς τον Παπαοικονόμου, τον γέρο Κωνσταντή και το Νικόλαο με την συνδρομή των κατοίκων. Σε ποιούς άραγε αναφέρονται τα τρία ονόματα της επιγραφής; Το επίθετο Παπαοικονόμου παραπέμπει σε γνωστή οικογένεια της Καλλιράχης, η οποία σ' όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας κατείχε τα υψηλότερα αξιώματα στο χωριό. Το πρόθεμα **γερο** πριν από το ουσιαστικό Κωνσταντής αφορά κάποιον προεστό του χωριού (βλ. προεστοδημογέροντες, μουχταροδημογέροντες κ.λ.π.), το ίδιο ίσως και το Νικόλαου.

¹¹ Βλ. και Αγγελούδη - Ζαρκάδα Σαπφώ: ο ιερός ναός του Αγίου Δημητρίου Καλλιράχης Θάσου, Θασιακά, τ.16, 2014, σελ. 37-51.

Ο Νικόλαος Μαυρογένης (1735-1790) είναι ο γνωστός Δραγουμάνος του οθωμανικού στόλου. Προσωπικότητα αμφιλεγόμενη με ποιοτικά χαρακτηριστικά τέτοια, που δεν αφήνουν περιθώρια να του αναγνωρίσουμε την οικονομική συμβολή στην ανέγερση του ναού. Πιστεύω ότι η μόνη του ανάμειξη να ήταν η έκδοση της άδειας και αυτό με μεγάλη επιφύλαξη.

Όπως θα δείξουμε αμέσως παρακάτω ο ναός του Αγίου Δημητρίου αποπερατώθηκε πολύ αργότερα του 1784 των επιγραφών.

Υπάρχουν και άλλες δύο επιγραφές εντοιχισμένες στον περίβολο της εκκλησίας τις οποίες διάβασε η κ. Αγγελούδη.

ΗΚΟΔΟΜΗΘΙ Η (ΠΕΡΙΟΧΗ)

ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜ(ΗΣ)

ΚΥΡΓΙΑΝΝΑΚΙ ΚΕ ΚΥΡ Χ(ΑΤΖΗ)

ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑ(ΝΩΝ)

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΕΧ..

ΑΣΤΡΟΓΙΟΒΑΝΙ 18(15)

Και η δεύτερη αναγράφει

ΔΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

ΤΟΥ ΕΝΤΙΜΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΚΕ ΓΙΑΝΝΙ

ΚΕ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙ

ΑΝΩΝ ΗΚΟΔΟΜΗΘΗ Υ ΠΕ/

ΡΙΟΧΗ ΑΦΤΙC1815 εη/ιπνη

+ ΑΥ(Γ)ΟΥ

Ο περικαλλής αυτός ναός αποπερατώθηκε το 1844 ή και αργότερα. Στο αρχείο της Ι.Μ. Βατοπαιδίου φωτοτύπησα δισέλιδη επιστολή με ημερομηνία 5 Ιουνίου 1844 την οποία υπογράφουν ο Γιαννάκης Οικονόμου και ο Αναγνώστης Οικονόμου. Με την επιστολή αυτή ζητούν από την Ι. Μονή, ανάμεσα στα άλλα, και δάνειο για την αποπεράτωση του ναού του Αγ. Δημητρίου. ...προσέτι σας αναφέρομεν ότι προ πολλών χρόνων είχομεν σκοπόν και στερεάν απόφασιν δια να κατασκευάζομεν εκ θεμελίων τον ενταύθα εις την χώραν μας ιερόν και σεβάσιμον ναόν τον επ' ονόματι του αγίου και ενδόξου μεγαλομάρτυρα αγίου Δημητρίου του μυροβλύτου πλην φοβούμενοι ως αδύνατοι από χρηματικήν κατάστασιν μήπως και μείνει το έργον ατελές επαρετήθημεν έως ώδε. Ήδη δε προ ένα μήνα θείω ζήλω κινηθέντες, φέραμεν μαστόρους και αρχίσαμεν την εκκλησίαν η οποία ευρίσκεται εις την μεσαίαν κατάστασιν της τελειοποιήσεώς της. Πλήν τώρα είμαστε εις άκραν λύπην και απορίαν πώς δηλ(αδή) θέλει δυνηθώμεν να απαντήσωμεν τα αδρά αυτής έξοδα, σήμερον αναγκαζόμεθα περίπου από δέκα ως δώδεκα χιλιάδες γρ(οσιών)να πληρώσωμεν τους μαστόρους και εις χείρας δεν έχομεν ούτε οβολόν, πλην ο κύριος να γίνει ίλεος. Όθεν παρακαλείσθε θερμώς και η πανοσιότης σας δια να προσφέρητε μικράν βοήθειαν εις ταύτην του ιερού ναού μας ανάγκην και θέλει ονομασθείτε βέβαια ευεργέτοι πρόθυμοι, και θέλετε έχετε και το παρά του θεού ημών μισθόν και παρά του αγίου μεγαλομάρτυρος

Δημητρίου του μυροβλύτου. Τούτο αφήνομεν εις την προαίρεσίν σας.

Αναπαρακαλούμεν ουκ ολίγον άγιοι πατέρες ότι αν αγαπάτε επάνω εις την ανάγκην μας ταύτην της εκκλησίας μας να μας δανείσετε μερικά χρήματα αξημιότως με τον ανήκοντα τόκον, θέλετε μας κάνει μεγάλην καλοσύνην καθότι η μόνη μας ελπίδα εις την πανοσιότητά σας είναι και κρέμεται, και αν είναι να μας δανείσετε με μέτριον τόκον. Διορίζομεν τους ιδίουςκύριον Αναγνώστην Γιαν(νάκη) και Μαργαρίτην Ευαγγ(ελιστή;)δίδοντες ούτοι ως εκ μέρους ημών μίαν απόδειξιν. Δεν αμφιβάλλομεν περί τούτου.

Μένομεν μ' όλον το προσκυνητόν και βαθύτατον σέβας υποφαινόμεθα

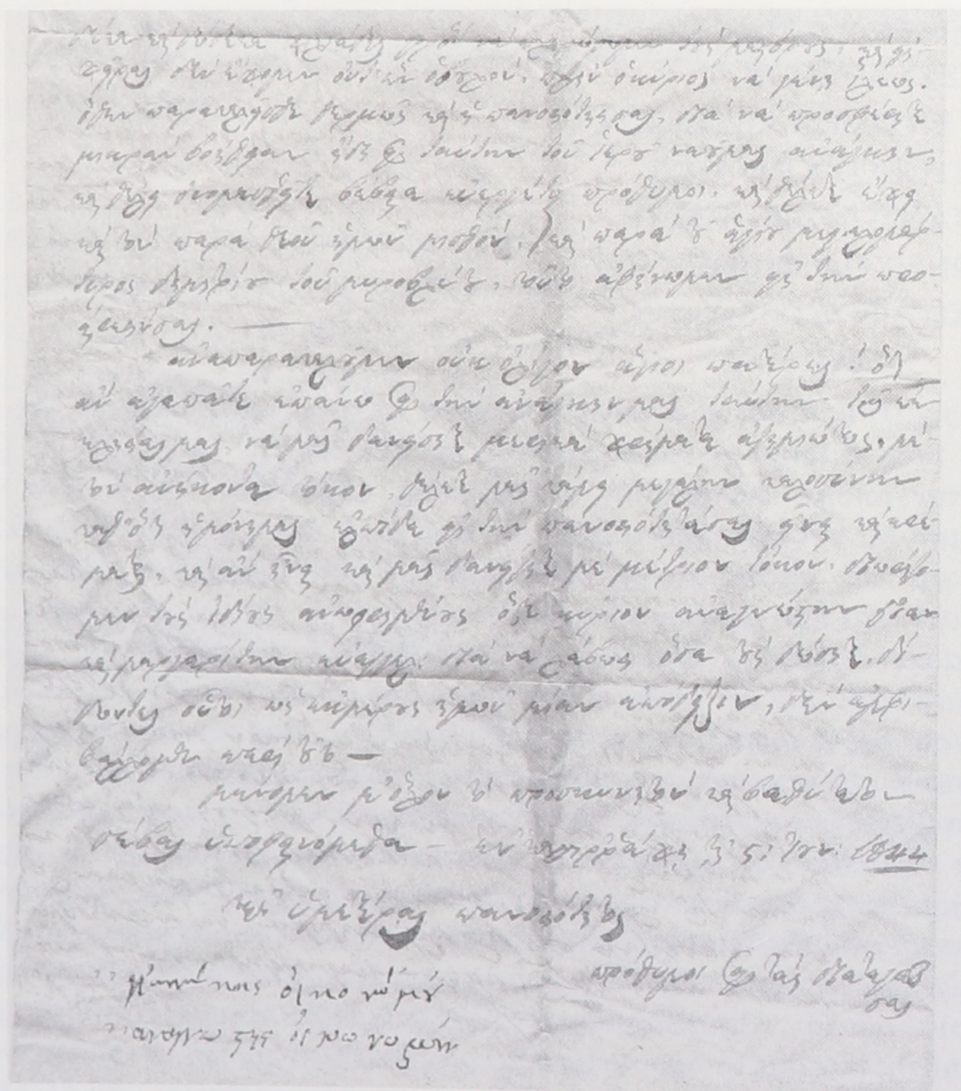
Εν Καλλιράχη τη 5 Ιουνίου 1844

Της υμετέρας πανοσιότητος

Πρόθυμοι εις τας διαταγάς σας

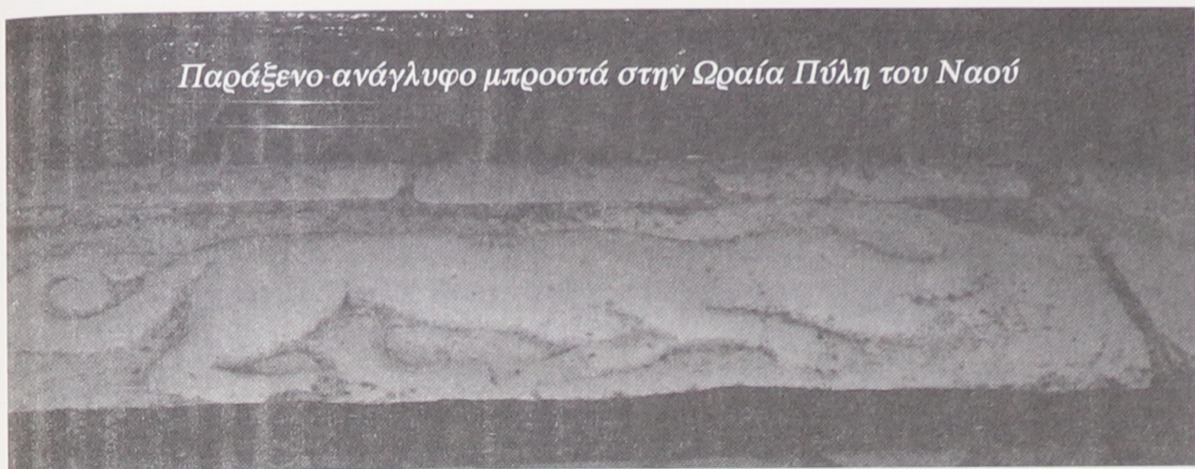
Γιαννάκης Οικονόμου

Αναγνώστης Οικονόμου

Η β' σελίδα της επιστολής 1844

Παράξενο ανάγλυφο μπροστά στην Ωραία Πύλη του Ναού

Στο ναό υπάρχουν και αναπάντητα ερωτηματικά που τον κάνουν να περιβάλλεται με τη γοητευτική αχλή του μυστηρίου. Ο καλός ιερέας Π' Γιώργης Σαρδέλης, ανακάλυψε κρύπτη στο νάρθηκα του ναού με ικανό μήκος και βάθος στην οποία υπάρχουν χιλιάδες οστά. Να έχουν μεταφερθεί από το οστεοφυλάκιο του πρώτου χωριού, της Κακιράχης; Να βρέθηκαν κατά την διάνοιξη των θεμελίων και από σεβασμό οι Καλλιραχιώτες δημιούργησαν την κρύπτη; τότε ποιας εποχής οστεοφυλάκιο αποτελεί αυτή η κρύπτη; Συνδέεται αυτό το εύρημα με το μιξογενές γοργόνειο και το ανάγλυφο περίεργο ζώο που βρίσκονται μπροστά στην ωραία Πύλη; Γιατί τα τοποθέτησαν αυτά τα δύο περίεργα μαρμάρινα έργα μπροστά στην ωραία πύλη και όχι σε κάποιους τοίχους της εκκλησίας, όπως είναι συνηθισμένο; (βλ. π.χ. την πρόσοψη του καθολικού της Ι.Μ. Βατοπαιδίου).

Εσωτερικά η εκκλησία είναι γεμάτη από μοναδικούς θησαυρούς εικόνων και παλαιύτων βιβλίων. Όπως Ευαγγέλιο του 1577. Άλλο Ευαγγέλιο του 1671 με ενθύμηση στο εσωτερικό του καλύμματος του Π' Ιωάννη του Θεολογίτη του 1744 και άλλα του 19^{ου} αιώνας. Στην εκκλησία όπως είπαμε υπάρχει και μεγάλος αριθμός εικόνων, μερικές από αυτές απηχούν επιρροές των αγιογραφικών σχολών της ορθοδοξίας.

Στο ναό ακόμη φυλάσσονται και οι έξι εικόνες που μεταφέρθηκαν από το εκκλησάκι της Μεταμόρφωσης σύμφωνα με τον π. Στρατή¹²:

Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ

Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ

ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ με ενθύμηση του Ευαγγελιστή Ελευθερίου και Αργυροπούλου Αναγνώστου 188...

Η ΠΥΡΦΟΡΟΣ ΑΝΑΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡ από τον/ Ευαγγελιστήν Ε ΟΦΗΤΟΥ ΗΛΙΟΥ. Με την ενθύμηση: *Αύτη η εκκλησία έγινε νετεία λευθερίου ηδέ παρούσα /εικόνα έγινε δια δαπάνεις από τον Χατζεί Νήκανδρονι βειρίτην ψαράν 1882.+*

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Στο κάτω μέρος υπάρχει η ενθύμηση: *Αυτή η εικόν έγινε δια δαπάνης του Χατζηνικάνδρου ιβηρείτου ψαρά και αφιερούται την εκκλησία της μεταμορφώσεως 1888 ις χορίον καλλιραχή.*

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

¹² π. Δ. Στρατής, *Θασιακά* τ. 11, 273.

Μια σύντομη Μελέτη στη
Βυζαντινή μνημειακή τοπογραφία του νησιού

Βυζαντινοί ναοί της Θάσου

Γράφει η Γεωργία Νικολούδη*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Θάσος είναι το βορειότερο νησί της Ελλάδας και ανήκει στα νησιά του Β. Αιγαίου. Κατά την νεότερη παλαιολιθική εποχή η σημερινή Θάσος ήταν ενωμένη με την Ξηρά σχηματίζοντας χερσόνησο, καθώς η στάθμη της θάλασσας ήταν υψηλότερη. Αρχαιολογικά ευρήματα περιφερειακά της περιοχής Καστρί Θεολόγου μαρτυρούν ότι το νησί ήταν κατοικημένο από εκείνη την εποχή. Η αρχαιολογική σκαπάνη έχει δώσει μαρτυρίες οργανωμένης ζωής σε οικισμούς και κατά την νεολιθική εποχή (νεολιθικός οικισμός Άγιος Ιωάννης).

Η προϊστορική περίοδος του νησιού αποκαλύφτηκε με ανασκαφές από την αρχαιολογική υπηρεσία της Καβάλας υπό την διεύθυνση της Χάιδως Κουκούλη-Χρυσανθάκη τα έτη 1969-1978 και με τη βοήθεια διεθνούς ομάδας επιστημόνων, οι οποίες έφεραν στο φως τον σημαντικότερο όλων των οικισμών της ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης για εκείνη την εποχή (στο Καστρί, κοντά στον σημερινό Ποτό). Επίσης, στο χωριό Σωτήρας, ανακαλύφθηκε οικισμός της Εποχής Χαλκού τα τείχη του οποίου σώζονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θάσου.

Για την περίοδο της Μεσαιωνικής ιστορίας του νησιού, υπάρχουν λίγες βιβλιογραφικές αναφορές. Το μόνο σίγουρο είναι ότι δοκιμάστηκε από επιδρομές των Σλάβων που έπληξαν την αυτοκρατορία κατά κύματα από τον 7ο ως τον 9ο αιώνα μ. Χ. Την περίοδο αυτή έχασε την διοικητική της αυτονομία και συμπεριλήφθηκε στο Θέμα της Θράκης. Ταυτόχρονα η παλιά πόλη ερημώνεται και οι κάτοικοι κατοικούν γύρω από την ακρόπολη. Το νησί δεν γλίτωσε ούτε από τις επιδρομές των Αράβων κατά τον 9ο αι. μ.Χ. Μετά την Δ΄ σταυροφορία έμεινε για μικρό χρονικό διάστημα στα χέρια των Σταυροφόρων, αλλά ήδη από το 1259 επέστρεψε στην Βυζαντινή επικράτεια του Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγου.

Τελικά, μετά από μια μεγάλη περίοδο αναταραχών, το νησί πέρασε στα χέρια του Σουλτάνου, το 1479, και ερημώθηκε, αφού ο περισσότερος πληθυσμός του

* Η Γεωργία Νικολούδη κατάγεται από τον Ποτό Θάσου και είναι απόφοιτη του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου του τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας.

μεταφέρθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Ταυτόχρονα οι κάτοικοί της υποφέρουν από τις επιδρομές των πειρατών που τους αναγκάζουν να μεταφερθούν στα ορεινά χωριά, αφήνοντας τους παράλιους οικισμούς. Το 1813 παραχωρείται από τον Σουλτάνο στον Μεχμέτ Αλή, βεζίρη της Αιγύπτου, ο οποίος είχε γεννηθεί στην Καβάλα και μεγάλωσε στο νησί. Τότε η Θάσος ανέκτησε μια σειρά προνομίων με αυξημένες κοινοτικές ελευθερίες, και έτσι στην επανάσταση του 1821 δεν αντέδρασε ιδιαίτερα δυναμικά. Όμως τελικά οι σχέσεις με την Αίγυπτο διαταράχτηκαν και οι ταραχές που ακολούθησαν έδωσαν την αφορμή στον Σουλτάνο να θέσει το νησί πάλι υπό Τουρκική διοίκηση, μέχρι τις 17 Οκτωβρίου 1912, όταν ο ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης την απελευθέρωσε, οπότε και διορίζεται προσωρινός διοικητής ο Κωνσταντίνος Μελάς, αδερφός του πασίγνωστου μακεδονομάχου Παύλου Μελά. Η ενσωμάτωση του νησιού στην Ελλάδα τίθεται σε ισχύ με την συνθήκη του Βουκουρεστίου.

ΟΙ BYZANTINOΙ ΝΑΟΙ ΤΗΣ ΘΑΣΟΥ

Ο ναός της Ανάληψης στο χωριό Σωτήρος

Η Θάσος έχει τρεις ναούς με τοιχογραφίες που προέρχονται από την βυζαντινή περίοδο και με αυτούς ασχολήθηκα στην παρακάτω εργασία.

Ο πρώτος από αυτούς είναι ο Ναός Αναλήψεως βρίσκεται στο χωριό Σωτήρος της Θάσου. Βρίσκεται σε υψόμετρο 510 μ. ανατολικά του χωριού. Ταυτίζεται με μετόχι της Μονής Εικοσιφοινίσσης Παγγαίου. Δεδομένου ότι από την παράδοση της Θάσου ως το 1474 μεσολαβούν περίπου είκοσι ταραγμένα χρόνια, είναι αδύνατο να ιδρύθηκε στα χρόνια 1455-1474 το μετόχι. Στα χρόνια αυτά το νησί το 1457 καταλήφθηκε από τους σταυροφόρους του πάπα Καλλίστου του Γ', που εκδιώχθηκαν το 1459, και επιπλέον το 1474 είναι σε εξέλιξη ο πρώτος Βενετοτουρκικός πόλεμος (1463-1479). Επομένως το μετόχι προϋπήρχε των Τούρκων.

Ο ναός της Ανάληψης είναι μικρή τρίκλιτη βασιλική με υπερυψωμένο το κεντρικό κλίτος, ημικυκλική αψίδα ιερού και μεταγενέστερο νάρθηκα. Η Αγία Τράπεζα είναι κτιστή και το δάπεδο αποτελείται από πλάκες γνευσίου. Δυστυχώς

κάηκε στην μεγάλη πυρκαγιά του 1985 και επισκευάστηκε από ιδιώτη. Ο ναός μπορεί να χρονολογηθεί στον 12ο-13ο αιώνα συγκρινόμενος με άλλους ναούς του ίδιου αρχιτεκτονικού τύπου. Υπάρχουν δύο παλαιοχριστιανικά κιονόκρανα ένα ιωνικό με συμφυές επίθημα κοσμημένο με ανάγλυφους σταυρούς κι ένα κορινθιακό. Πριν την πυρκαγιά υπήρχε μαρμάρινη κολυμβήθρα και παλαιοχριστιανικοί αμφικιονίσκοι.

Όσον αφορά τις τοιχογραφίες αποκαλύφθηκαν μετά την πυρκαγιά και είναι σήμερα σχεδόν κατεστραμμένες. Αρχικά, έχουν σωθεί μόνο τα λείψανα από άμφια δυο συλλειτουργούντων ιεραρχών και τοιχογραφία ενός διακόνου στο νότιο τμήμα του ανατολικού τοίχου του ιερού και λείψανα ενός διακόνου στο βόρειο τμήμα του ίδιου τοίχου. Επίσης, απεικονίζονται τέσσερις ιεράρχες, δυο στο βόρειο τοίχο και δυο στο νότιο τοίχο. Στον κυρίως ναό απεικονίζονται η γέννηση, πιθανώς η μεταφόρτωση, η έγερση του Λαζάρου, η Βαΐοφόρος, η σταύρωση, η βάπτισμα και δύο ημίσωμοι άγιοι. Κόκκινο πλαίσιο περικλείει τις σκηνές και τις μορφές. Στη γέννηση είναι ορατή η Παναγία πίσω της η φάτνη με τον Χριστό, κάτω αριστερά το λουτρό του βρέφους, κάτω δεξιά ο Ιωσήφ. Από την βάπτισμα είναι ορατή η μορφή του Χριστού, δύο άγγελοι, δίπλα του η αξίνα, η προσωποποίηση του Ιορδάνη κάτω αριστερά. Από την Βαΐοφόρο σώθηκε η μορφή του Χριστού στο υποζύγιο πίσω στραμμένο προς δυο μαθητές από τους οποίους ο πρώτος είναι ο Πέτρος. Η σταύρωση διατηρείται σε καλύτερη κατάσταση. Σώζεται η μορφή του Χριστού, λείψανα από τους δύο θρηνούντες αγγέλους, η Παναγία και μια μυροφόρος πίσω της, ο Ιωάννης ο εκατόνταρχος και τα τείχη της Ιερουσαλήμ. Οι τοιχογραφίες αυτές χρονολογούνται στο πρώτο μισό του 14^{ου} αι. Γενικά έχουν φθαρεί όλα τα χρώματα εκτός από την ώχρα στα μέρη του σώματος και το βαθύ κόκκινο στα ενδύματα.

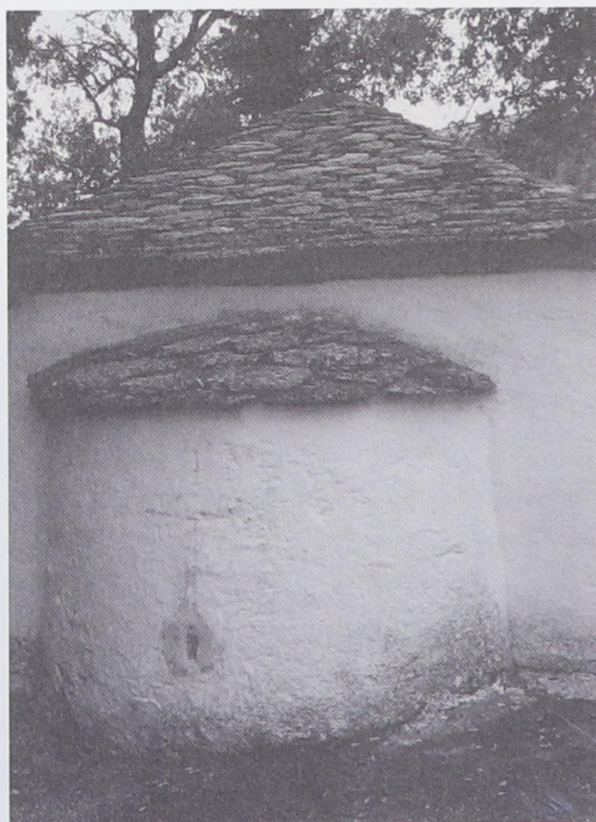

Ο Άγιος Γεώργιος στο χωριό Μαριές

Ο δεύτερος ναός είναι ο Άγιος Γεώργιος του χωριού Μαριές, ο οποίος βρίσκεται στο δρόμο προς το χωριό των Μαριών σε απόσταση 500μ. από αυτό. Είναι μονόχωρος, μικρός ναός με τετράριχτη ξύλινη στέγη που καλύπτεται με σχιστόπλακες. Έχει ημικυκλική αψίδα ιερού και είσοδο στα δυτικά. Η σημερινή Αγία Τράπεζα είναι κτιστή. Αρχικά αποτελείτο από χοντροδουλεμένους λίθους και συνδετικό ασβεστοκονίαμα. Διατηρείται σε καλή κατάσταση. Οι πλάγιοι τοίχοι έχουν υποστεί επεμβάσεις και επισκευές κατά την μεταβυζαντινή περίοδο. Ο ανατολικός τοίχος είναι βυζαντινής εποχής ενώ το υπόλοιπο κτίσμα είναι μεταβυζαντινό.

Είναι ο μικρότερος ναός του τύπου αυτού και επισκευάστηκε το 1834 διατηρώντας την κόγχη και το περίγραμμα βυζαντινού ναού του 13ου αιώνα. Η βασική παρατήρηση στον ναό αυτό είναι η ενσωματωμένη στην κόγχη του Ιερού Αγία Τράπεζα που στην συγκεκριμένη περίπτωση, φέρει στην

πρόσοψη παλαιοχριστιανικό κιονίσκο. Παρόμοιας μορφής ήταν και η Αγία Τράπεζα στα Εισόδια Θεοτόκου Θεολόγου του 15ου αι. όπως θα δούμε πιο κάτω. Η μορφή αυτή της Αγίας Τράπεζας είναι πολύ διαδεδομένη στους θασίτικους μεταβυζαντινούς μονόχωρους ναούς εφαρμοσμένη στην Θάσο από τα βυζαντινά χρόνια. Είναι γνωστό ότι η Αγία Τράπεζα ήταν σταθερή και μαρμάρινη κατά τους βυζαντινούς χρόνους. Λόγω μεγέθους λοιπόν τα θασίτικα ναΐδρια ενσωμάτωσαν την Αγία Τράπεζα στην κόγχη του Ιερού. Αυτή την λύση την υιοθέτησαν πολλοί μεταβυζαντινοί μάστοροι. Ο ναός σήμερα είναι σοβατισμένος.

Όσον αφορά τις τοιχογραφίες χρονολογούνται στον 13^ο αι. Έγινε συντήρησή τους το 2007 και πιο συγκεκριμένα στερέωση καθαρισμός και πλήρωση της ζωγραφικής με ουδέτερο κονίαμα. Στην αψίδα μέσα στο ιερό βήμα απεικονίζεται η Θεοτόκος Βλαχερνίτισσα. Στο στήθος της σε μετάλλιο απεικονίζεται ο Χριστός που υψώνει σε ευλογία το δεξί χέρι και κρατάει ειλητό στο αριστερό χέρι. Αυτή η παράσταση είναι μέσα σε κόκκινο πλαίσιο. Επίσης, υπάρχουν τέσσερις ημίσωμοι συλλειτουργούντες ιεράρχες. Αριστερά ο Μέγας Βασίλειος και ο Γρηγόριος ο Θεολόγος δεξιά ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος και ο Νικόλαος. Πιθανότατα στην αψίδα μεταξύ των συλλειτουργούντων ιεραρχών, απεικονίζεται ο Χριστός από την παράσταση του Μελισμού σήμερα χαμένη λόγω της μεταγενέστερης διαμόρφωσης του ημικυλίνδρου της αψίδας. Στην πρόθεση απεικονίζεται ημίσωμος ο διάκονος που ευλογεί με το δεξί και κρατάει λιβανωτίδα στο αριστερό χέρι. Ταυτίζεται με τον πρωτομάρτυρα Στέφανο.

Τα Εισόδια της Θεοτόκου (Παναγούδα) στο Θεολόγο

Ο τελευταίος ναός είναι τα Εισόδια της Θεοτόκου (Παναγούδα) ο οποίος βρίσκεται στο Θεολόγο της Θάσου στο ΝΔ άκρο του χωριού. Είναι ιδιόκτητος ναΐσκος (ιδιοκτησία της Μαρίας Κλήμη, εγγονής του Κ. Βασιλικού) κτισμένος στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αι. που ενσωμάτωσε την αψίδα του ιερού βήματος βυζαντινού ναού. Είναι μονόχωρος ναός με τετράριχτη ξύλινη στέγη και κάλυψη από σχιστόπλακες. Έχει ημικυκλική κόγχη ιερού και είσοδο στην δυτική πλευρά. Αρχικά αποτελείτο από χοντροδουλεμένους λίθους και συνδετικό ασβεστοκονίαμα. Το 1990 έγιναν εργασίες επισκευής της στέγης και των πλάγιων τοίχων. Το ιερό βήμα είναι βυζαντινής περιόδου ενώ ο υπόλοιπος ναός χρονολογείται στο β' μισό του 19^{ου}- 20^{ου} αι.

Στις τοιχογραφίες που υπάρχουν έγινε συντήρηση το 2008-2010. Στην κόγχη εικονίζεται η Βλαχερνίτισσα και στο στήθος της είναι ο Χριστός Εμμανουήλ ο οποίος ευλογεί με το δεξί χέρι και κρατάει στο αριστερό ειλητό. Στον ημικύλινδρο υπάρχει η παράσταση του Μελισμού και οι συλλειτουργούντες ιεράρχες. Ο Χριστός είναι ξαπλωμένος σε δίσκο ενώ από πάνω του είναι δύο ολόσωμοι άγγελοι οι οποίοι φορούν λώρο και κρατούν ραπίδιο στο ένα χέρι. Τους αγγέλους πλαι-

σιώνουν ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος και ο Μέγας Βασίλειος οι οποίοι κρατούν ειλητά. Στο μέτωπο της αψίδας πάνω από το τεταρτοσφαίριο υπάρχουν λείψανα της μορφής του αγίου Μανδηλίου και στα κατακόρυφα μέρη του ο Ευαγγελισμός με τον αρχάγγελο Γαβριήλ αριστερά από την κόγχη και την Παναγία δεξιά. Ο Αρχάγγελος Γαβριήλ εικονίζεται να κινείται με ηρεμία. Η Παναγία όρθια μπροστά από θρόνο στρέφεται προς τον Γαβριήλ με τα χέρια απλωμένα σε στάση ήρεμης υποταγής. Στην πρόθεση παριστάνεται η Άκρα Ταπείνωση με τον Χριστό να απεικονίζεται μέσα σε σαρκοφάγο και δεξιά στον κάμπο υπάρχει δυσανάγνωστη επιγραφή. Στο διακονικό εικονίζεται ο Χριστός ως Μεγάλης Βουλής Άγγελος με

σταυροφόρο ράβδο στο αριστερό χέρι. Γεωμετρικά σχέδια συμπληρώνουν το διάκοσμο.

Το τοιχογραφικό σύνολο χρονολογείται στον 15ο αιώνα. Η αποκάλυψη των τοιχογραφιών αυτών μας παραδίδουν ένα αξιόλογο τοιχογραφικό υλικό του 15^{ου} αι., από τα ελάχιστα σωζόμενα της περιοχής της Α. Μακεδονίας και Θράκης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ευαγγελία Παπαθεοφάνους-Τσουρή, *Ευρετήριο Βυζαντινών Τοιχογραφιών Ελλάδος. Ανατολική Μακεδονία Δυτική Θράκη*, έκδ. Ακαδημία Αθηνών - Κέντρο Έρευνας της Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Τέχνης, Αθήνα.

- Σωτήρης Γερακούδης, *Ιστορία της Θάσου*, έκδ. Νιραγός 2005, Αστρίς Θάσου.

- Π. Αξιώτης, *Η Θάσος*, Θεσσαλονίκη, 1953, <http://www.thassos-view.com>

- Σαφώ Παν. Αγγελούδη-Ζαρκάδα, *Η αρχιτεκτονική των μεταβυζαντινών εκκλησιών της Θάσου, Ιστορική, κοινωνική και κατασκευαστική προσέγγιση*.

Ζηλιαχωβινός Απ. Ιωάννης

Οικονομολόγος

Γραφεία: Λιμένας Θάσου
Τηλ. 25930 22795
Fax 25930 23445
Mob. 6974149404

e-mail: zil9@altecnet.gr
www.zil8.gr

**ΠΥΡΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ**

Γιώργος Β. Αγγελίδης

**Μελέτη
Εγκατάσταση
Διεκπεραίωση
Προμήθεια
Συντήρηση**

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΠΟΤΟΣ ΘΑΣΟΥ
Τηλ.: 25930 52479 & 51778
Κιν.: 6973 940145